

PROCEDURA DE INVOCARE A EXCEPȚIEI DE NECONSTITUȚIONALITATE

HOREA CRIȘAN*

Abstract: *The government issues two types of administrative resolutions: decisions (general or individual) and ordinances (mostly general). The constitution permits only ordinances as exception, because they have the power of laws enacted by the parliament.*

Nevertheless the practice of issuing ordinance is widely used by all governments, often not accompanied by the underlying justification. The ordinances are then discussed by parliament, which can confirm them by law or reject them.

Key words: *constitution, exception of unconstitutionality, Ombudsman, legal exception, constitutional ordinance, comply with the law.*

Procedura de soluționare a excepției de neconstituționalitate, ca modalitate de exercitare a controlului posterior de constituționalitate al legilor și ordonanțelor guvernamentale, presupune parcurgerea a două etape distincte:

1. o etapă procedurală (judecătorească¹), premergătoare, constând în invocarea excepției de neconstituționalitate în cadrul unui proces aflat pe rolul unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial și pronunțarea judecătorului asupra acestui incident procedural, finalizată eventual cu sesizarea Curții Constituționale (în cazul posibilității de a sesiza Curtea Constituțională cu o excepție de neconstituționalitate de către Avocatul Poporului, această etapă lipsește, deoarece acesta se va adresa direct Curții Constituționale), și

2. etapa de contencios constituțional propriu-zis, constând în soluționarea excepției de neconstituționalitate de către Curtea Constituțională.

---

* Lect. univ. dr., Facultatea de Drept din Cluj-Napoca, Universitatea Creștină „Dimitrie Cantemir” București.

¹ A se vedea Bianca Selejan-Guțan, *Drept constituțional și instituții politice*, Editura Hamangiu, București, 2008, p. 105.

Procedura invocării excepției de neconstituționalitate în fața unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial

Excepția de neconstituționalitate poate fi invocată în cadrul oricărui tip de proces (penal, civil, de contencios administrativ și fiscal, comercial, militar etc.), indiferent de tipul de acțiune în justiție care l-a declanșat și în orice fază a acestuia (judecata în primă instanță sau a unei căi de atac ordinare sau extraordinare), în fața oricărui tip de instanță (judecătorie², tribunal³, curte de ape⁴, instanță supremă⁵, instanță militară⁶), așa cum rezultă clar din prevederile art. 29 alin. 1 din Legea nr. 47/1992, republicată⁷. Mai mult, o excepție de neconstituționalitate nu poate fi folosită pe post de cerere de deschidere a unui proces și nici invocată la primul termen de judecată⁸, așa cum nu poate fi ridicată direct în fața Curții Constituționale (de exemplu, prin depunerea la dosar și susținerea direct în fața Curții, situație în care Curtea va considera că nu este legal sesizată⁹).

Invocarea unei excepții de neconstituționalitate în fața unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial trebuie să respecte regulile procedurale specifice fiecărui tip de proces. Au dreptul de a invoca o excepție de neconstituționalitate oricare din părțile din conflict, reprezentantul Ministerului Public când participă la proces, precum și

---

² A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 467 din 22 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 422 din 5 iunie 2008; Decizia Curții Constituționale 603 din 20 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 533 din 15 iulie 2008.

³ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 602 din 20 mai 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 533 din 15 iulie 2008.

⁴ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 190 din 26 februarie 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 213 din 20 martie 2008.

⁵ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 66 din 31 ianuarie 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 142 din 25 februarie 2008.

⁶ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 100 din 9 martie 2004, publicată în Monitorul Oficial nr. 261 din 24 martie 2004.

⁷ Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, specifică în art. 29, alin. 1 „Curtea Constituțională decide asupra excepțiilor ridicate în fața instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial privind neconstituționalitatea unei legi sau ordonanțe ori a unei dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare, care are legătură cu soluționarea cauzei în orice fază a litigiului și oricare ar fi obiectul acestuia”.

⁸ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 4 din 10 februarie 1993, publicată în Monitorul Oficial 60 din 24 martie 1993.

⁹ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 71 din 5 iulie 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 259 din 15 septembrie 1994.

instanța din oficiu.

Din punct de vedere al contenciosului constituțional, instanța în fața căreia a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate sau care a ridicat-o din oficiu are atribuția, care reprezintă în același timp și o obligație¹⁰, să verifice dacă sunt respectate o serie de reguli procedurale specifice acestei excepții. Astfel, judecătorul se va pronunța asupra admisibilității sau inadmisibilității excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere. Odată ridicată excepția de neconstituționalitate, judecătorul trebuie să verifice dacă ridicarea excepției s-a făcut cu respectarea prevederilor legale.

Dacă constată că au fost respectate aceste reguli va admite excepția, considerând-o admisibilă, iar în caz contrar o va respinge ca inadmisibilă.

Sesizarea Curții Constituționale se face cu respectarea regulilor stabilite de către Legea nr. 47/1992 republicată și Regulamentul de organizare și funcționare al Curții Constituționale.

În situația în care excepția de neconstituționalitate se ridică în fața unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial, sesizarea Curții Constituționale se face printr-o încheiere a instanței, încheiere care va cuprinde punctele de vedere ale părților și opinia instanței asupra excepției și va fi însoțită de dovezile depuse de părți. Dacă excepția a fost ridicată din oficiu, potrivit art. 29 alin. 4 din Legea nr. 47/1992 republicată, încheierea trebuie motivată, cuprinzând susținerile părților, precum și dovezile necesare. Neconstituționalitatea unui text de lege sau ordonanță nu poate fi invocată direct în fața Curții Constituționale de vreo parte a procesului, deoarece astfel se încalcă prevederile Legii nr. 47/1992, iar Curtea nu poate examina excepția pe fond¹¹.

Sfera de cuprindere a expresiei "instanțe judecătorești" a stârnit vii controverse în doctrină și mai ales, în practica instanțelor, aspect tranșat în cele din urmă chiar de Curtea Constituțională. În privința conținutului noțiunii de instanță judecătorească, practica, atât a Curții Constituționale, cât și a altor autorități, s-a dovedit uneori neconsecventă. Conform art. 126 alin. 1 din Constituția României revizuită, justiția se realizează prin intermediul Înaltei Curți de Casație și Justiție și celelalte instanțe

---

¹⁰ A se vedea Bianca Selejan-Guțan, *op.cit.*, p. 123.

¹¹ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 3 din 6 ianuarie 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 145 din 8 iunie 1994, Decizia Curții Constituționale nr. 64 din 2 iunie 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 177 din 12 iulie 1994, care specifică faptul că „ridicarea unei excepții direct în fața Curții Constituționale este contrară procedurii de control a acestei Curți care, deci este necompetentă să se pronunțe asupra lor”.

judecătorești stabilite prin lege. Prin sintagma celelalte instanțe judecătorești trebuie avut în vedere ceea ce Legea nr. 304 din 28 iunie 2004 privind organizarea judiciară¹², în art. 2 alin. 2 stabilește a fi instanță judecătorească respectiv, curțile de apel, tribunalele, tribunalele specializate, instanțele militare și judecătoriile.

În practica constituțională s-a manifestat tendința de a accepta posibilitatea ca excepțiile de neconstituționalitate să fie ridicate și în fața altor organe cu activitate jurisdicțională, cum ar fi autoritățile administrative cu atribuții jurisdicționale. Prin Decizia nr. 64 din 2 iunie 1994¹³, Curtea Constituțională a considerat admisibile excepțiile de neconstituționalitate ridicate în fața organelor jurisdicționale ale Curții de Conturi, respectiv în fața Colegiilor jurisdicționale și ale instanțelor Curții de Conturi, organe prin intermediul cărora, până în 2003, Curtea de Conturi realiza o activitate administrativ-jurisdicțională. Prin decizia respectivă, rămasă definitivă prin nerecurare, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra excepției de neconstituționalitate sesizată fiind de către colegiului jurisdicțional al Curții de Conturi, în fața căruia a fost invocată excepția respectivă. Curtea Constituțională a considerat că o asemenea situație nu contravine prevederilor art. 144 lit. c (devenit 146 lit. d) din Constituția României deoarece: *„judecătorul administrativ ca și cel al unei instanțe judecătorești spune dreptul în scopul soluționării unui litigiu; de aceea excepția de neconstituționalitate poate fi invocată în fața sa, ca și în fața unei instanțe judecătorești, cu aceeași semnificație, a contestării legitimității constituționale a unei prevederi legale ce urmează să se aplice pentru soluționarea cauzei (...). În caz contrar, ar însemna să soluționeze pe fond litigiul dedus jurisdicției sale fără soluționarea, în prealabil, a problemei legate de legitimitatea constituțională a legii ce urmează să o aplice (...) Cu toate acestea, este însă inadmisibil ca judecătorul administrativ să aibă un statut superior celui al instanțelor judecătorești. Excepția de neconstituționalitate este o garanție constituțională a cetățeanului, pentru apărarea drepturilor și libertăților sale fundamentale, cu ocazia soluționării unui litigiu; de aceea, cât timp este supus unei jurisdicții, indiferent de natura ei, administrativă sau judecătorească, nu poate fi negat dreptul său de a contesta legitimitatea constituțională a legii aplicabile procesului(...)”. De asemenea,*

---

¹² Publicată în Monitorul Oficial nr. 576 din 29 iunie 2004, republicată în Monitorul Oficial nr. 827 din 13 septembrie 2005.

¹³ Publicată în Monitorul Oficial nr. 177 din 12 iulie 1994.

competența materială a Curții Constituționale este unică, astfel încât ea se aplică în toate cazurile în care ar urma să se tranșeze un litigiu privind constituționalitatea unei legi; tocmai de aceea, Curtea Constituțională, potrivit art.3 alin.(2) din Legea nr.47/1992, este singura în drept să hotărască asupra competenței sale; faptul că legiuitorul constituant nu s-a referit expres și la judecătorul administrativ nu poate conduce la excluderea lui cât timp, fiind investit cu soluționarea unui litigiu, el are, în acest sens, rolul ce revine oricărui alt judecător, în general". Ulterior, Curtea Constituțională a mai pronunțat câteva decizii asemănătoare, considerându-se legal sesizată de către Colegiul jurisdicțional al Curții de Conturi¹⁴, dar, ca urmare a atacării uneia dintre aceste decizii cu recurs (pe motiv că sesizarea Curții nu s-a încadrat în limitele stabilite de lege), prin intermediul unei decizii a Plenului Curții Constituționale, s-a revenit asupra acestui punct de vedere¹⁵. Prin Decizia Plenului nr. II din 15 februarie 1995, pronunțată în bază fostului art. 26 alin. 2 din Regulamentul Curții Constituționale, aceasta a stabilit înțelesul noțiunii de "instanță judecătorească", în sensul că trebuie avute în vedere numai instanțele stabilite ca atare de către "art. 125 alin. 1 din Constituție României (nerevizuită), de Legea nr. 92/1992 și Legea nr. 54/1993 (...) Ca urmare, instanțele Curții de Conturi nu mai pot sesiza Curtea Constituțională cu excepții de neconstituționalitate". Curtea și-a motivat decizia arătând, printre altele că, art. 144 lit. c din Constituție (nerevizuită) folosește expresia de "instanțe judecătorești" (expres și limitativ enumerate de legiuitor) și nu de "instanță" care este folosită, atât de legiuitor, cât și de doctrină, în sens larg, incluzând și alte organe de jurisdicție, aspect care nu este de natură să limiteze accesul liber al cetățenilor la justiție, din moment ce hotărârile instanțelor Curții de Conturi, puteau și atacate, după epuizarea căilor administrativ-jurisdicționale, în fața instanțelor judecătorești competente.

Ce este totuși curios, este faptul că, prin revizuirea din 2003 a Constituție României s-a prevăzut posibilitatea ca excepțiile de neconstituționalitate să fie ridicate și în fața instanțelor de arbitraj comercial, în condițiile în care, deși denumite "instanțe", aceste structuri nu se regăsesc totuși în categoria instanțelor judecătorești enumerate de

---

¹⁴ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 90 (nepublicată), 91(definitivă prin nerecurare, publicată în Monitorul Oficial nr. 346 din 14 decembrie 1994 și 92 (publicată în Monitorul Oficial nr. 348 din 15 decembrie 1994) din 12 octombrie 1994.

¹⁵ A se vedea Decizia Plenului Curții Constituționale nr. 11 din 15 februarie 1995, publicată în Monitorul Oficial nr. 47 din 13 ianuarie 1995.

Legea nr. 304 din 28 iunie 2004 privind organizarea judiciară, iar "*într-un fel activitatea acestora este asemănătoare instanțelor administrativ-jurisdicționale*"¹⁶. Considerăm că nu era necesară completarea "*sau de arbitraj comercial*", din mai multe motive. În primul rând, atracția acestei modalități de soluționare a unui conflict comercial o reprezintă tocmai celeritatea procedurii, fapt care nu mai are o prea mare relevanță, din moment ce instanța arbitrală va fi obligată să suspende desfășurarea procedurii de fiecare dată când se ridică o excepție de neconstituționalitate, până la soluționarea acesteia de către Curtea Constituțională. În al doilea rând, instanța - de drept comun sau arbitrală - în fața căreia a fost ridicată o excepție de neconstituționalitate, trebuie să-și exprime punctul de vedere asupra excepției în încheierea motivată pe care o va trimite Curții Constituționale. În acest context, după cum s-a remarcat deja în doctrină¹⁷, un aspect problematic este dat de situația în care arbitrul desemnat de părțile contractuale comerciale nu are pregătire juridică, fiind un expert contabil, expert financiar, inginer constructor etc. Și în al treilea rând, partea nemulțumită de soluția instanței arbitrale, are oricum posibilitatea de a ajunge în fața unei instanțe judecătorești, situație în care, nimic nu ar putea să o împiedice - respectând, bineînțeles, reglementările privind procedura controlului de constituționalitate posterior - să se apere folosind excepția de neconstituționalitate. În al patrulea rând, inoportunitatea unei astfel de prevederi este, credem noi, demonstrată de faptul că, până în prezent, Curtea Constituțională nu a fost sesizată cu vreo excepție de neconstituționalitate de către vreo instanță de arbitraj comercial din România.

Condițiile de admisibilitate ale excepției de neconstituționalitate

Odată invocată o excepție de neconstituționalitate în fața unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial, acestea au obligația de a verifica dacă sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate ale excepției, raportându-se la prevederile constituționale (art. 146 lit. d) și ale Legii nr. 47/1992 republicată (art. 29). Instanța se pronunță asupra admisibilității sau inadmisibilității excepției de neconstituționalitate printr-o încheiere. În cazul în care prin încheiere (care va cuprinde punctele de vedere ale

---

¹⁶ A se vedea Lucian Chiriac, *Controlul constituționalității ordonanțelor Guvernului*, Editura Accent, Cluj Napoca, 2004, p. 133.

¹⁷ A se vedea Valentin Constantin, *Câteva incertitudini și câteva efectivități în Constituția revizuită*, articol în "Revista română de drepturile omului", nr. 27/2003, p. 78.

părților, opinia instanței asupra excepției, și va fi însoțită de dovezile depuse de părți, dacă a fost ridicată de una din părți sau dacă excepția a fost ridicată din oficiu, va fi motivată și va cuprinde și susținerile părților, precum și dovezile necesare) instanța admite excepția de neconstituționalitate, va sesiza Curtea Constituțională în vederea exercitării controlului posterior de constituționalitate în baza art. 146 lit. d din Constituție. În cazul în care instanța constată că nu sunt îndeplinite condițiile de admisibilitate, prin încheiere motivată, dispune respingerea excepției de neconstituționalitate, fără a mai sesiza Curtea Constituțională¹⁸.

Verificarea admisibilității unei excepții de neconstituționalitate este o obligație a judecătorului în fața căruia este ridicată. Astfel, se încearcă atingerea a cel puțin două obiective: se evită încărcarea inutilă a activității Curții Constituționale și se elimină încercările tergiversare nejustificată a cauzelor aflate pe rolul instanțelor judecătorești sau de arbitraj comercial¹⁹. Oferirea posibilității instanței judecătorești (a judecătorului a quo a excepției) de a verifica dacă excepția ridicată în cadrul procesului aflat pe rolul ei îndeplinește condițiile de admisibilitate²⁰ s-a făcut doar de câțiva ani în activitatea Curții, respectiv prin Legea nr. 138 din 24 iulie 1997 pentru modificarea și completarea Legii nr. 47/1992²¹. Până atunci, orice excepție de neconstituționalitate trebuia trimisă Curții Constituționale prin încheierea judecătorului. Tocmai de aceea, art. 24 alin. 2 din Legii nr. 47/1992, nemodificată, stabilea că judecătorul-raportor, în ipoteza în care considera că excepția era *vădit nefondată* sau încălca prevederile art. 23 alin. 3, îl înștiința pe președintele Curții pentru convocarea completului de judecată, care putea hotărî, cu unanimitate de voturi, respingerea excepției, fără citarea părților.

Verificarea condițiilor de admisibilitate de către instanță nu înseamnă o analiză a conformității prevederii atacate cu Constituția sau că

---

¹⁸ A se vedea Tudor Drăganu, *Drept constituțional și instituții politice – tratat elementar*, vol. 1, Editura Lumina Lex, București, 2000, p. 315.

¹⁹ A se vedea Mircea Criste, *Controlul constituționalității legilor în România - aspecte istorice și instituționale*, Editura Lumina Lex, București, 2002, p. 200; Lucian Chiriac, *op.cit.*, p. 145; Bianca Selejan-Guțan, *op.cit.*, p. 123.

²⁰ Considerată o verificare a legalității excepției de neconstituționalitate - a se vedea Bianca Selejan-Guțan, *op.cit.*, p. 122.

²¹ Legea nr. 138 din 24 iulie 1997 pentru modificarea și completarea Legii nr. 47/1992 pentru organizarea și funcționarea Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial nr. 170 din 25 iulie 1997.

instanța ar soluționa un aspect de contencios constituțional²², ci doar o verificare sub aspectul respectării condițiilor legale în care excepția, ca incident procedural, poate fi folosită. Admiterea prin încheiere a unei excepții ridicate nu înseamnă că astfel s-a statuat și asupra neconstituționalității prevederii legale, așa cum respingerea prin încheiere motivată a excepției nu înseamnă că judecătorul s-a pronunțat stabilind constituționalitatea prevederii legale, deoarece judecătorul a quo nu are atribuții de jurisdicție constituțională. Aceasta în ciuda faptului că, în perioada de început a exercitării controlului de constituționalitate conform Constituției din 1991, adesea în practica instanțelor s-a considerat în mod greșit că admiterea excepției de neconstituționalitate prin încheiere echivalează cu caracterul întemeiat al acesteia, instanța ne mai exprimându-și părerea²³. În realitate, judecătorul în fața căruia este invocată o excepție de neconstituționalitate are posibilitatea de a-și exprima părerea cu privire la temeinicia atacului prin opinia atașată sau motivarea încheierii (atunci când invocă excepția din oficiu) (conform art. 29 alin. 4 din Legea nr. 47/1992 republicată), iar în cazul în care nu o face, i se solicită acest lucru de către Curtea Constituțională, stabilindu-se și termenul în care actul de sesizare va fi completat (conform art. 17 alin. 1 din regulamentul Curții Constituționale). Rezultă că prevederile legale privind exprimarea opiniei instanței cu privire la temeinicia excepției au caracter imperativ.

Astfel, pot fi avute în vedere următoarele *condiții de admisibilitate* ale excepției de neconstituționalitate:

1. excepția de neconstituționalitate să fie ridicată în fața unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial;
2. excepția de neconstituționalitate să aibă ca obiect o lege sau o ordonanță ori o prevedere dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare;
3. excepția de neconstituționalitate să aibă ca obiect o prevedere legală care are legătură cu soluționarea cauzei;
4. excepția de neconstituționalitate să fie ridicată de una din părți (inclusiv de către procuror când acesta participă la proces în condițiile legii) sau de instanță de oficiu;
5. excepția de neconstituționalitate să nu aibă ca obiect o prevedere

---

²² Nu reprezintă o excepție întemeiată sau nu pe "fond" - a se vedea Bianca Selejan-Guțan, *op.cit.*, p. 123.

²³ *Ibidem*, precum Decizia Curții Constituționale nr. 27 din 25 mai 1993, publicată în Monitorul Oficial nr. 163 din 15 iulie 1993.

legală a cărei neconstituționalitate a fost stabilită printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale. O asemenea condiție este consecința caracterului general obligatoriu și al efectelor *erga omnes* al deciziilor Curții Constituționale.

Având în vedere prevederile Legii nr. 47/1992 în forma inițială, textul art. 23 stabilea și o altă condiție de admisibilitate care trebuia îndeplinită, respectiv cea prevăzută la alin. 3 al art. 23, conform căreia *nu puteau face obiectul unei excepții de neconstituționalitate prevederile legale a căror constituționalitate a fost stabilită potrivit art. 145 alin. 1 din Constituție* (prevederi legale constatate ca fiind neconstituționale de către Curtea Constituțională ca urmare a exercitării controlului anterior de constituționalitate, dar care au fost readoptate de Parlament cu o majoritate de cel puțin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere, în cadrul procedurii reexaminării, intrând astfel în vigoare). La vremea respectivă, această prevedere a fost considerată neconstituțională de către doctrină, reprezentând o "îngrădire a accesului persoanelor la justiția constituțională"²⁴, - chiar dacă nu și de către Curtea Constituțională²⁵, și ca urmare a reconfigurării controlului anterior de constituționalitate prin revizuirea din 2003 a Constituției României nu a mai fost reiterată.

Încheierea instanței - actul de sesizare al Curții Constituționale

Sesizarea Curții Constituționale se poate face doar prin intermediul încheierii instanței, orice altă sesizare directă privind neconstituționalitatea unui text de lege sau ordonanță (cu excepția celei aparținând Avocatului Poporului) va fi inadmisibilă, deoarece astfel se încalcă prevederile Legii nr. 47/1992, iar Curtea nu poate examina excepția pe fond²⁶.

În situația în care excepția de neconstituționalitate se ridică în fața unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial de către una din părți (sau de către procuror, când participă), încheierea va cuprinde: punctele

---

²⁴ A se vedea Mircea Criste, *op.cit.*, p. 200; a se vedea Bianca Selejan-Guțan, *op.cit.*, p. 132.

²⁵ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 236 din 21 noiembrie 2000, publicată în Monitorul Oficial nr. 111 din 5 martie 2001

²⁶ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 3 din 6 ianuarie 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 145 din 8 iunie 1994; A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 64 din 2 iunie 1994, publicată în Monitorul Oficial nr. 177 din 12 iulie 1994-"ridicarea unei excepții direct în fața Curții Constituționale este contrară procedurii de control a acestei Curți care, deci este necompetentă să se pronunțe asupra lor".

de vedere ale părților, opinia instanței asupra excepției, și va fi însoțită de dovezile depuse de părți. Dacă excepția este ridicată din oficiu, încheierea trebuie motivată, cuprinzând și susținerile părților, precum și dovezile necesare (art. 29 alin. 4 din Legea nr. 47/1992 republicată).

Rezultatele verificării condițiilor de admisibilitate ale excepției de neconstituționalitate se materializează în încheierea instanței judecătorești. În cazul în care instanța consideră excepția admisibilă, încheierea reprezintă actul de sesizare a Curții Constituționale. În schimb, în cazul în care instanța consideră excepția inadmisibilă o va respinge printr-o încheiere motivată. Conform prevederilor art. 29 alin. 6 din Legea nr. 47/1992 republicată, numai încheierea motivată de respingere a unei excepții de neconstituționalitate poate fi atacată cu recurs la instanța imediat superioară, în termen de 48 de ore de la pronunțare, iar recursul se judecă în termen de trei zile (instanța pronunțându-se asupra recursului împotriva încheierii de respingere printr-o decizie).

Conform reglementării inițiale, încheierea prin care instanța judecătorească se pronunța asupra admisibilității excepției era definitivă, neputând fi atacată, indiferent de împrejurarea că excepția era admisă sau respinsă. În schimb, conform art. 23 alin. 6 din Legea nr. 47/1992 nemodificată, dacă printr-o încheiere motivată (și nu trebuie confundată cu cea pronunțată în baza art. 23 alin. 4) instanța suspendă judecata cauzei pe perioada soluționării excepției de neconstituționalitate, respectiva încheiere putea fi atacată cu recurs, în termen de cinci zile de la pronunțare. Ulterior, prin modificările aduse de Legea nr. 138 din 24 iulie 1997, suspendarea judecării cauzei a devenit obligatorie pentru instanța care admitea excepția de neconstituționalitate și sesiza astfel Curtea Constituțională, iar art. 23 așa cum a fost modificat nu mai face nici o referire la posibilitatea de a folosi o cale de atac împotriva încheierilor instanței, ceea ce ne permite să susținem că acestea nu mai puteau fi atacate cu recurs, fiind definitive. În literatura de specialitate s-a susținut că, deși atacarea cu recurs a încheierii instanței a quo nu mai era prevăzută de Legea nr. 47/1992 încheierea de respingere a excepției de neconstituționalitate putea totuși fi atacată cu o cale de atac, dar numai o dată cu fondul cauzei²⁷, sau nu numai²⁸. Parcă pentru a confirma justetea

---

²⁷ A se vedea Paul Florea, *Excepția de neconstituționalitate în procesul civil*, Editura Scripta, București, 1998, p. 107 - în virtutea dreptului de a ataca la instanțele superioare, prin căile de atac prevăzute de lege, hotărâri le pronunțate în cauză.

²⁸ A se vedea Lucian Chiriac, *op.cit.*, p. 162, precum și Lucian Chiriac, *Neconstituționalitatea art. 19 alin. 1 teza a doua din OG. nr. 61/2002*, articol în Revista

unei asemenea opinii, prin ultimele modificări aduse Legii nr. 47/1992 s-a reglementat posibilitatea atacării cu recurs a încheierii de respingere a excepției de neconstituționalitate.

Rămâne însă de lămurit, cum se va proceda în cazul în care excepția este ridicată în fața instanței de arbitraj comercial, iar aceasta, prin încheiere, respinge excepția, respectiv cererea de sesizare a Curții Constituționale. Cum un asemenea aspect nu este reglementat, în doctrină s-a propus ca recursul împotriva încheierii de respingere de către instanța arbitrală să se judece de către instanța de judecată care, în lipsa procedurii arbitrale, ar fi competentă să soluționeze litigiul, în primă instanță²⁹. O propunere pertinentă fără nici o îndoială, dar care prezintă totuși inconvenientul de a afecta celeritatea procedurii arbitrale.

Deși actualele prevederi sunt clare, unele instanțe au sesizat Curtea Constituțională prin alte acte decât încheierea. Astfel, într-un caz, Curtea Constituțională a fost sesizată printr-o decizia a Înaltei Curții de Casație și Justiție, decizia prin care instanța supremă s-a pronunțat asupra recursului împotriva unei încheieri de respingere a excepției de neconstituționalitate a unei curți de apel, iar Curtea s-a considerat legal sesizată deoarece *“Înalta Curte de Casație și Justiție nu a făcut o judecată pe fondul cauzei, ci s-a pronunțat numai asupra admisibilității cererii de sesizare a Curții Constituționale cu soluționarea excepției de neconstituționalitate”*³⁰.

Conform art. 29 alin. 5 din Legea nr. 47/1992 republicată, pe perioada soluționării excepției de neconstituționalitate judecarea cauzei se suspendă *ope legis*. Dacă, potrivit textului inițial al Legii nr. 47/1992, suspendarea judecării cauzei era o măsură lăsată la latitudinea instanței judecătorești, în 1997 a devenit o obligație a instanței, menținută și conform ultimelor modificări.

Aceste prevederi sunt norme procedurale³¹ cu caracter imperativ, prin care *"se instituie o garanție procesuală menită să asigure părților litigante exercitarea dreptului de a se apăra, inclusiv împotriva judecării cauzei în temeiul unei dispoziții legale considerate a fi*

"Curentul Juridic", nr. 1-2/2003, Tîrgu-Mureș, p. 36 - încheierea, având caracter preparator, poate fi atacată cu recurs și nu numai o dată cu fondul, mai ales în condițiile în care se admite că și instanțele judecătorești pot greși.

²⁹ A se vedea Bianca Selejan-Guțan, *op.cit.*, p. 147.

³⁰ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 277 din 11 martie 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 260 din 2 aprilie 2008.

³¹ A se vedea Decizia nr. 366 din 17 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial nr. 346 din 22 mai 2007.

*neconstituțională*³², și care "nu aduc atingere dreptului la un proces echitabil și la soluționarea cauzelor într-un termen rezonabil"³³.

Suspendarea durează pe toată durata soluționării excepției de neconstituționalitate de către Curtea Constituțională, urmând ca după comunicarea deciziei Curții (după publicarea în Monitorul Oficial al României) și retrimiterarea dosarului cauzei instanței de judecată, judecarea cauzei să fie repusă pe rol, prin rezoluție a președintelui instanței respective.

Suspendarea se dispune prin aceeași încheiere prin care instanța admite excepția de neconstituționalitate, respectiv în baza art. 29 alin. 5 din Legea nr. 47/1992 republicată și nu în baza Codului de procedură civilă.

Procedura sesizării Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate de către Avocatul Poporului

Sesizarea Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate se poate face numai de către o instanță judecătorească sau de arbitraj comercial, și direct de către Avocatul Poporului³⁴.

Sesizarea directă a Curții Constituționale cu o excepție de neconstituționalitate, în afara cadrului unui proces, poate fi făcută numai de Avocatul Poporului.

Avocatul Poporului poate interveni, atât în cadrul controlului de constituționalitate anterior promulgării legilor³⁵ - justificat, de altfel, ținând cont de rolul și menirea acestei instituții, dar și în controlul de constituționalitate posterior, prin ridicarea direct a excepției de neconstituționalitate privind legile și ordonanțele, ori a unei dispoziții dintr-o lege sau ordonanță în vigoare (conform art. 146 lit. d din Constituție și a art. 32 din Legea nr. 47/1992 republicată). O asemenea atribuție conferită Avocatului Poporului a stârnit încă din timpul

---

³² A se vedea Decizia nr. 366 din 17 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial nr. 346 din 22 mai 2007.

³³ A se vedea Decizia nr. 366 din 17 aprilie 2007, publicată în Monitorul Oficial nr. 346 din 22 mai 2007; Decizia Curții Constituționale nr. 432 din 15 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 425 din 6 iunie 2008.

³⁴ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 544 din 28 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial nr. 568 din 30 iunie 2006; Decizia Curții Constituționale nr. 567 din 11 iulie 2006, publicată în Monitorul Oficial nr. 613 din 14 iulie 2006; Decizia Curții Constituționale nr. 742 din 24 iunie 2008, publicată în Monitorul Oficial nr. 570 din 29 iulie 2008 privind excepții de neconstituționalitate ridicate direct de Avocatul Poporului.

³⁵ Art. 146 lit. a din Constituția României republicată.

dezbaterilor asupra Legii de revizuire din 2003 a Constituției vii discuții cu privire atât la fundamentarea unei asemenea atribuții, cât și cu privire la posibilitățile practice de exercitare a ei. De exemplu, s-a susținut că pe de o parte că "*Avocatul Poporului nu poate interveni într-un contencios constituțional declanșat de către alții, deoarece statutul său nu-i permite să se substituie unui avocat sau să se alăture rolului unui avocat ca apărător al părților*"³⁶, iar pe de altă parte că "*Posibilitatea invocării excepției de către Avocatul Poporului este esențială pentru îndeplinirea funcției sale de apărare a drepturilor și libertăților cetățenești, prin însăși activitatea sa este în măsură să constate dacă anumite dispoziții legale conduc la încălcarea acestor drepturi și libertăți prevăzute de Constituție*"³⁷. Chiar Curtea Constituțională a considerat că o asemenea prevedere ar trebui eliminată din proiectul legii de revizuire - un punct de vedere de care, după cum se poate constata, nu s-a ținut cont -, deoarece "*ridicarea excepției de către Avocatul Poporului în beneficiul unei persoane nu poate avea semnificația unei veritabile garanții sau a unei măsuri de protecție a cetățeanului, atâta vreme cât acea persoană, având capacitatea procesuală și fiind animată de un interes legitim, își poate exercita personal dreptul procesual de ridicare a excepției în fața instanței de judecată*", astfel că Avocatul Poporului nu ar avea cum să invoce o calitate procesuală, și mai mult, Curții Constituționale i s-a părut exagerată și lipsită de orice consistență posibilitatea Avocatului Poporului de a ridica excepții de neconstituționalitate, în afara unui proces, în numele justițiabilului³⁸. Cu toate criticile prezentate de Curtea Constituțională, această atribuție a fost menținută în textul legii fundamentale, și chiar o parte a specialiștilor o susțin³⁹.

---

³⁶ Argument adus împotriva, a se vedea Raportul asupra amendamentelor la propunerea legislativă pentru revizuirea Constituției al Comisiei pentru elaborarea propunerii legislative privind revizuirea Constituției, www.cdep.ro

³⁷ Pentru argumente pro - a se vedea Raportul asupra amendamentelor la propunerea legislativă pentru revizuirea Constituției al Comisiei pentru elaborarea propunerii legislative privind revizuirea Constituției, www.cdep.ro.

³⁸ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 148 din 16 aprilie 2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 317 din 12 mai 2003.

³⁹ A se vedea Mihai Constantinescu, Ioan Muraru, Antonie Iorgovan, *Revizuirea Constituției - explicații și comentarii*, Editura Rosetti, București, 2003, p. 128 - "excepția se va ridica direct în fața Curții Constituționale și se va fundamenta pe practica Avocatului Poporului în soluționarea plângerilor oamenilor față de încălcarea drepturilor lor constituționale sau legale"; Ioan Deleanu, *Revizuirea Constituției*, articol în Revista "Dreptul" nr. 12/2003, p. 33.

Sesizarea Curții Constituționale de către Avocatul Poporului se face prin depunerea directă a unei adrese motivate⁴⁰.

Deși, art. 32 din Legea nr. 47/1992 republicată prevede că "la soluționarea excepției de neconstituționalitate, dispozițiile art. 29-31 se aplică în mod corespunzător", credem că, din motive logice, unele din aceste dispoziții, respectiv unele din art. 29, nu-și găsesc aplicabilitatea în cazul excepțiilor de neconstituționalitate invocate de către Avocatul Poporului.

Este de la sine înțeles faptul că și o excepție depusă de Avocatul Poporului trebuie să îndeplinească două condiții, respectiv să aibă ca obiect doar legi sau ordonanțe ori dispoziții dintr-o lege sau dintr-o ordonanță în vigoare (art. 29 alin. 1 prima teză din Legea nr. 47/1992 republicată), și să nu aibă ca obiect dispoziții normative constatate ca fiind neconstituționale printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale (art. 29 alin. 2 din Legea nr. 47/1992 republicată), cu toate aspectele prezentate în cazul excepției de neconstituționalitate invocată în fața unei instanțe judecătorești sau de arbitraj comercial.

În schimb, nu se poate pune problema respectării celorlalte condiții de admisibilitate care rezultă din prevederile art. 29, respectiv excepția de neconstituționalitate invocată de Avocatul Poporului nu se poate referi la o prevedere care are legătură cu soluționarea vreunei cauze aflate pe rolul unei instanțe, fiind invocată în afara unui proces (art. 29 alin. 1 a doua teză din Legea nr. 47/1992 republicată); singurul titular al dreptului de a sesiza astfel Curtea Constituțională este Avocatul Poporului (astfel, nu-și găsesc aplicabilitatea prevederile art. 29 alin. 1 ultima teză și ale art. 29 alin. 2 din Legea nr. 47/1992 republicată); motivarea excepției este susținută doar de punctul de vedere al Avocatului Poporului (art. 29 alin. 3 din Legea nr. 47/1992 republicată), iar, pe cale de consecință nu se pot aplica nici prevederile art. 29 alin. 6 (privind suspendarea judecării cauzei) și alin. 6 (posibilitatea atacării cu recurs a refuzului de a sesiza Curtea Constituțională) din Legea nr. 47/1992 republicată.

În schimb, obiectul excepției de neconstituționalitate, chiar și în cazul celei depuse de către Avocatul Poporului, poate fi extins chiar de Curtea Constituțională și asupra altor prevederi din actul atacat, de care, în mod necesar și evident, nu pot fi dissociate prevederile menționate în sesizare (art. 31 alin. 2 din Legea nr. 47/1992 republicată), așa cum nu pot

---

⁴⁰ A se vedea Decizia Curții Constituționale nr. 544 din 28 iunie 2006, publicată în Monitorul Oficial nr. 568 din 30 iunie 2006.

face obiectul unei excepții de neconstituționalitate interpretările unor dispoziții legale sau contrarietăți dintre mai multe acte legislative ori alte acte normative decât legile și ordonanțele, precum și tratatele sau acordurile internaționale a căror constituționalitate a fost stabilită printr-o decizie anterioară a Curții Constituționale în baza art. 146 lit. b din Constituția României.

Dreptul Avocatului Poporului de a invoca o excepție de neconstituționalitate se fundamentează nu pe existența unui interes personal, ci pe calitatea acestuia de instituție fundamentală a statului de drept având un rol esențial în apărarea drepturilor și a libertăților persoanelor fizice.

În literatura de specialitate s-a susținut punctul de vedere conform căruia, dreptul Avocatului Poporului de a sesiza Curtea Constituțională (atât anterior, cât și posterior intrării în vigoare a prevederilor legale) este un drept limitat la acele prevederi legale care aduc atingere drepturilor și libertăților persoanelor fizice (fiind astfel contrare Constituției), având în vedere interpretarea sistematică a textelor constituționale referitoare la instituția Avocatului Poporului (art. 146 lit. a, art. 146 lit. d și art. 58 alin. 1 din Constituția României revizuită)⁴¹.

---

⁴¹ A se vedea Corneliu Liviu Popescu, *Excepția de neconstituționalitate. Titularul dreptului de sesizare. Avocatul Poporului*, comentariu jurisprudență în Revista "Curierul judiciar" nr. 9/2006, p. 3.